

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: (-a.)

Cím: Egy régi ház a Váci-utcában

Forrás: Csn Ujság

3n

1924. 11. 1.

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Kisfaludy Károly

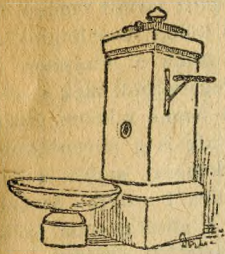
Idő

"1924"

Személy

Egy régi ház a Váci-utcában.

Ahonnán Kisfaludy Károlyt és Vörösmarty Mihályt temetni vitték.

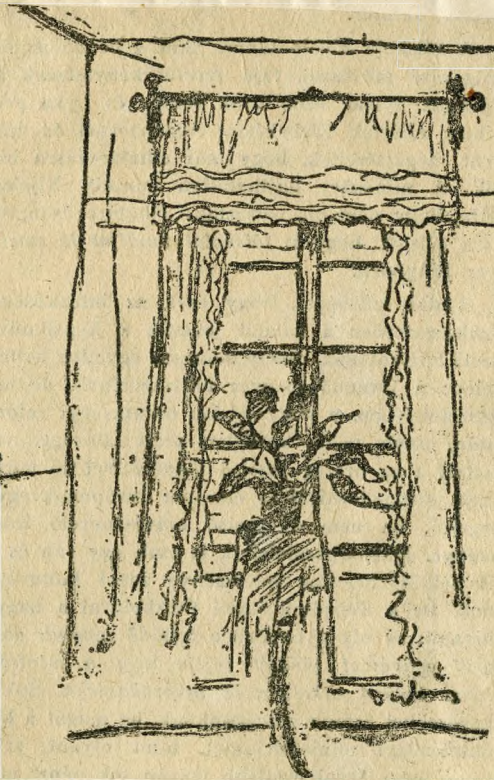

A váci-utcai Kappel-háznak most is meglevő régi csorgókútja.

Ha a kövek megszólalhatnának és a falak beszélni tudnának, mily bámulatos történeteket regélnének a régi Pest háza! Elmult századok válnának újra elevenné s ódon lakásoknak sok gazdát látott szobáiban megjelenének árnyként azok a régiek, kik ott éltek és haltak egykor, ahol most a réginel nem kevésbé küzdelmes világ emberei állnak harcban a mindennapi élet gondjaival, legtöbbször

nem is sejtve, mily gondolatok éltek, mily tragédiák zajlottak le a közt a négy fal között, hol napi teendőik végeztével álomra hajtják fejüket.

Kiválasztottam egyet ezek közül az egyre ritkuló régi pesti házak közül. Felmentem a keskeny csigalépcsőjén a felső emeletre s áhitatosan léptem be előbb az egyik, aztán a másik lakásba. Egyszerű kétemeletes ház, de nagy emlékek teszik nevezetessé. Bizonyosággal reá az a márványkölap, mely ötablakos utcai homlokzatának első emeletén van a falba illesztve s mely elmondja,

hogy ebben a házban halt meg kilencvennégy évvel ezelőtt a mester: Kisfaludy Károly és huszonöt évvel utóbb a nála is nagyobb tanítvány: Vörösmarty Mihály. A Váci-utca 19. számú ház, melyet Kisfaludy és Vörösmarty idejében közösen a Kappel-ház nevével emlegettek. Nehéz volna felkutatni, ki építette valamikor a tizennyolcadik század végén. A régi Pest telekkönyvéből s a még élő hagyományokból csak azt tudjuk róla, hogy 1814-ben Kappel Frigyes, az egykori gazdag pesti bankár vette meg s tartotta birtokában 1868-ban bekövetkezett haláláig. Akkor két leánya: Lónyay Menyhértné, az Andrássy-kormány pénzügyminiszterének neje, született Kappel Emilia és Földváry Miklósné Kappel Malvina örökölték a 160 négyszögöles telken épült házat, el is adták hamarosan Záry Károlynak és feleségének, Rötzer Máriaának harmincezer forintért. 1912-ben a Magyar Bank és Kereskedelmi Részvénytársaság vette meg a házat 570.000 koronáért, 1923-ban pedig a mellette levő 21. számú, szintén régi házzal együtt kiskorú Helvei Jenő és Gábor birtokába került 15 vagy 20 millió korona vételáron. Ők a tulajdonosai most. Kappel és a nálánál régiebb tulajdonos idejében régimódi nyílt kémény volt minden lakásban. Záry Károly kövezette ki az eddig csak földes udvart. Változatlanul megmaradt az udvaron a régi csorgókút s előtte a vörösmárványból faragott nagy kerek kömedence, csak éppen, hogy a kút már nem ad vizet, mert a hatóság évtizedekkel ezelőtt elzáratta és a vízvezeték beépítésére kötelezte a háztulajdonosokat. Utoljára 1914-ben restauráltatta a házat az Angol-Magyar Bank s koronáztatta relief-diszitménnyel az emléktáblát.

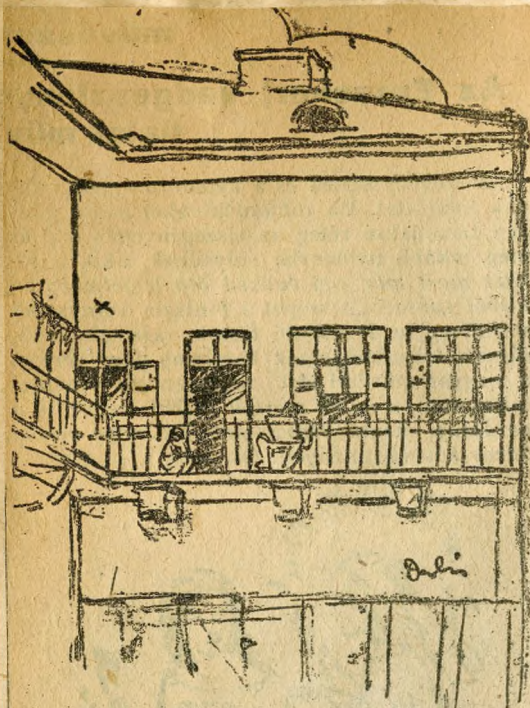
Ennyit lehet mondani a ház külső történetéből.

Emlékezetesebb ennél a Kappel-ház történetének az a része, mely elválaszthatatlan a nemzet és a nemzeti irodalom mult századbeli történetétől. A második emelet egyik utcai lakásában élt az 1830-ik év elejétől Kisfaludy Károly, ott is halt meg ugyanabban az évben november 21-én. És a második emelet egyik homályos udvari szobájában vívta halálküzdelmét Vörösmarty Mihály.

Vegyük le a kalapunkat és lépünk be a második emelet 7. számú lakásába. Ez idő szerint özvegy Steiner József Györgyné, egy hadirokkant özvegye lakik benne kis fiával. Tizenegy éve bérlő a lakást, de évekkor ezelőtt elrekvirálták egy szobáját s most a konyhából átalakított előszoba, egy udvari szoba s azon túl egy egyablakos utcai szoba az övé. Ebben az utcai szobában halt meg Kisfaludy Károly. Ablaka, a Piarista-utca felől számítva a második emelet első ablaka a Váci-utca néz. Bánóczi Józseftől tudjuk, hogy Kisfaludynak három szobája volt itt. Kettőjükből csupa kép, melyeknek egy részét ő maga festette, másik részét összevásárolta. A Mária Valéria-utca sarkán, a Vadászkürt-szálló mellett levő régi ház első emeletén lakott előbb Forgó nevű homeopata orvos barátjával. A Váci-utcai lakásba jó reménységgel telve költözött. Túrhe-

tően jól érezte magát, bár a vészes betegség már erősen kikezdte egészségét. Ugy látszik, ezért is igyekezett szabadulni Forgónak tartos társaságától, mert nem bízott a homeopata tudományban s titkos Bugáttal akarta gyógyíttatni magát.

Most a Váci-utcai új lakás lett a Kisfaludy-kör hadiszállása. Itt beszéltek meg Vörösmartyval, Bajzával, Toldyval az Auróra szerkesztésé-

nek dolgait. Ide várta Kisfaludy a helytartóság engedélyét, hogy megindíthassa új lapját, a *Jelenkor*-t, melyet Széchenyivel együtt tervezett, s mikor — két hónappal halála előtt — végre megérkezett az engedély, itt szervezte, már ágyban fekvé az új szerkesztőséget, Bajzára akarván áthárítani az *Auróra* gondját. Itt olvasta fel Bajzának új drámájának, a „Csák Máté”-nak márciusban elkészült két felvonását. Még mindig a jövő terveivel foglalkozott. De régi betegsége mellett egyszerre tüdőbaj támadta meg. Sorvaszó lázban fekszik napokon át. Napközben barátai: főképp Bajza, Toldy és Vörösmarty veszik körül az ágyát, de éjszaka egyedül küzd lázas álmaival, mert Bence Jancsi, az inasa magára hagyja és a kocsmában keresi szórakozását. Egy éjjelen egyszerre felugrik, lerohan a két emeleten a csorgókuthoz és vizet akar huzni a forrólázi fejére. Meg is ragadja már a szivattyu nyelét, de hirtelen elhagyja minden erő és feje, hangos koppanással; a kömedencéhez ütődik. A házbellek összefutnak és felviszik lakására az eszméletlen beteget.

Ez után a borzalmas epizód után még egyszer összeszedi magát s július közepén, lábadozva még, Győrbe utazik meglátogatni testvérét, Trézsit, ki mindig a legközelebb állt szívéhez. Aztán visszatért Pestre. Toldy, ki szeptember elején került vissza külföldi utjáról, nagyon elváltozottnak találta és megdöbbent összeroskadottságán. Barátai most ritkán távoztak ágya mellől. A Váci-utcai lakásba csendes melancholia költözött. A szegény Kisfaludynak fájt az elmulás. Szomorú megadással teljesítette, amit az orvosok parancsoltak neki s alig izgatta, mikor november elején meglátogatta Sándor bátyja, ki atyjukfiával, Farkas Gáborral együtt a *Hétválasztó*-ban szállt meg, éppen szemközt haldokló öccsének lakásával.

Nyolc napig tartott haldoklása. De a sors még

egyszer lánkolásba hozta véréit. Egy délután halálán kinyílt szobájának ajtaja, s belépett kisírt szemmel egy fiatal nő. A beteg kitörő örömmel ült fel az ágyban s kiterjesztette karját, mintha meg akarná ölelni az érkezőt. Mondani akart valamit, de Forgó a szájára tapasztotta kezét, hogy ne szólhasson semmit és türelmetlenül intett a látogatónak, hogy menjen ki a szobából.

Ez az utolsó napsugár, mely megjelent a haldokló ágyánál, Nina volt, Kisfaludy utolsó bus szerelme. A mai Deák- és Miatyánk-utca sarkán e leány szüleitől bérelt a költő néhány évvel halála előtt egy kétszobás lakást. Művelt család volt, melynek körében Kisfaludy jól érezte magát. Szórakozás kedvéért rajzolni tanította a család három leányát, kik közt Nina volt a legidősebb. Az apa, Löffler dr. pesti orvos, szívesen látta családja körében Kisfaludyt, kire látható hatással volt a serdülő hajadon szépségével és

tartózkodó modorával. Szíve, nem egy csalódás után, új szerelemre gyúlt. Megkérte Nina kezét. Megértette, hogy Nina gazdagságra nem vágyik, hanem megéri és becsüli a már-már negyven éves író munkáját. Az mégis atyja beleegyezésétől tette függővé elhatározását. Megkérdezte atyjától, beleegyez-e, hogy elhagyja zsidó hitét a választottjáért. Löffler doktor azt felelte leányának, hogy ha kívánja, nem áll boldogságának útjába, de hozzátette, hogy nem nézné örömmel, ha kitérne. Reábizta, hogy határozza el ő maga, mit tegyen. És Nina lemondott szerelméről. A haldokló ágyánál tett látogatásának ezt a törté-

netét nővére, Ellinger Agostné mondotta el. Ő kísérte el nénjét, szüleinek tudta nélkül, erre az útjára.

1830 november 21-én délután halt meg Kisfaludy Károly a Váci-utcai Kappel-házban. Negyvenkét éves volt. „A vesztéseget — írja Toldy — érezni látszott egész Pest. Ily népes temetést, ily gyászt városunk még nem látott. Minden ember arcáról e kérdést lehetett leolvasni: Hol találunk pótolékokot?” S ugyanakkor ezt írja Kazinczynak: „Árvaságra jutottunk! Pásztor nélküli nyáj lettünk!”

Huszonöt évvel ez után a gyászos nap után megtörve, a halál révéhez közel, feljött Nyékről Pestre Vörösmarty Mihály. Forrón imádott felesége, Csajághy Laura vette reá, hogy költözzenek be a városba, hol folytonos orvosi felügyelet alatt tarthatják. Vörösmarty nemrég írta meg a *Vén cigány*-t, mely hazafi-bánatának és költői lelkének utolsó hatalmas fellángolása volt. A család kezdetben az Ujvilág-utcai Aranyas-szállóban lakott, aztán a Váci-utcai Kappel-ház második emeletére készült átköltözni. Ott, a második emelet udvari részén, kapott albérletbe egy szerény lakást. Egyszerű szobája volt egy kétszobából álló lakásnak s ajtaja a konyhától balra nyílt az utcai lakásokkal szemközt az udvar háttérében. Elég tágas szoba volt, de csak a folyosóra nyíló egyetlen ablak világította meg az udvari rész balsarkában. Most Szilkay András angol női szabó lakásához tartozik, a konyhától jobbra nyíló szobát más, egyszerű lakó bérlő. Vörösmarty gyalog ment feleségével az új szállásra. Megismerhette a házat, hol huszonöt évvel előzőtt Kisfaludyt haldokolni látta. Mikor felfelé indultak a lépcsőn, összeroskadott. Agyszéllhűdés érte. Nem volt eszméletlenül, mikor felvitték a második emeletre, el Kisfaludy egykori lakásának ajtaja előtt és ágyába lefektették. Két napig szenvedett, anélkül, hogy egy pillanatil is magához tért volna és megismerte volna ágyánál lesujtva álló barátait: Deák Ferencet, Kemény Zsigmondot.

„Temetése — írja Gyulai — november 21-én ment végbe, Kisfaludy Károly halála napján és órájában, délután 3 órakor. Pest emberi emlékezet óta nem látott ily temetést. Huszezer embernél több körötte a koporsóját s a fogatok számlálhatatlan sora lepte el az utcákat... A nemzet őt sanyarú év nyomása után lélekzett fel először szabadságban. A kormány érezte, hogy ez néma tiltakozás s a hírlapokon bosszulta meg magát, melyek gyászszegélyben mertek megjeleni”.

Vörösmarty is elköltözött, mint Kisfaludy, a Váci-utcai Kappel-házból. Emlékét a ház falába illesztett márványtáblán kívül a Vörösmarty-tér s tér közepén a Szózat költőjének fehér márványból faragott szobra örökíti meg a Belvárosban, közel ahhoz a házhoz, melynek egyik leg-egyszerűbb szobája látta meghalni s átszállni a halhatatlanságba.

(— a.)